

ETH DIARI

Numerò 64
Dimars 23 de març 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

CONVÈNI DE COOPERACION ENTAR OCCITAN

Signatura d'un convèni de collaboracion entre diuèrses administracion publiques, d'andús costats dera termièra, entà potenciar un metòde pedagogic en occitan.

De dreta a quèrra: J-R Dupont, F. Fortassin, C. Barrera, A. Beneteau, F. Ricard e P. Guinle

A ger pera tarde, en ua des sales der otèl Tuca, se signèc un convèni de cooperacion entà realisar un projècte tà potenciar un metòde pedagogic en occitan. Aguest projècte, nomenat Garona-Ador (s'a batiat tamb aguest nòm pr'amor des dus arrius que crotzen es zònes implicades) compde tamb era implicacion de sies nivèus d'administracion publica, tant aranesa, catalana e occitana coma francesa.

En concrèt es signaires que sigueren: eth sindic Barrera en nòm deth Conselh Generau d'Aran, Francesc Ricard peth Centre de Recorsi Pedagogics dera Val d'Aran deth Departament d'Ensenhament dera Generalitat de Catalonha, Alain Beneteau peth Conselh Regionau Miejiorn-Pirenèus, Jöel-René Dupont dera Inspection Académique des Hauts-Pirenèus deth Ministère de l'Education Nationale francés, Pierre Guinle deth Centre Regional de Documentation Pédagogique de Tolosa e François Fortassin deth Conselh Generau de Hautas-Pireneas.

Parlaments

Eth francés dominèc er acte protocolari, que compdèc tamb un traductor tar occitan.

Er acte consistic en uns parlaments inicials des cinc signanti de dehòra dera Val. Tanben parlèc, seiguda ena prumèra hilada deth public, ua representanta deth Departament de Presidència dera Generalitat de Catalonha. Toti, enes sòns parlaments, se felicitauen pera iniciatua e pes ganes de potenciar metòdes e materiaus didactics der aranes.

Entà acabar, eth sindic d'Aran tornèc a rebrembà-mos çò qu'anat repetint en toti es actes a on apareish darrèrament, en concrèt, eth trabalh hèt deth vidèu d'*Es tres bessoes*, es classes d'aranés en Barcelona e Lhèida e era publicacion der *Aué*.

Assistenti ena sala

Insolitamant non i auie cap de politic dera oposicion, inclús mancauen toti es conselhèrs deth govèrn deth Conselh Generau, sonque eth deputat en Parlament de Catalonha, José Luis

Boya, hège es aunors as representants de dehòra.

Eth contiengut der acòrd

Ei un acòrd entà elaborar un metòde entà ensenhaments der occitan e ath delà era realisacion de materiau didactic concrèt.

Eth convèni ei entà arremassar esfòrci e tà presentà-se amassa en quauqua linha de finançament dera Comission Europèa.

S'a previst tota ua estratègia -tà nosati incrediblament complicada- entà arténher sòs comunitaris.

Çò de cèrt ei que non auem pogut saber quini son es pressupòsti previsti darrèr deth convèni, sustot perque parlam d'administracions publiques, e sense sòs pressupostadi non ei pas possible entèner cap d'accion publica.

De moment diden qu'era Comunitat (maugrat que non auem pogut saber ce quina direccion generau) a dat 50.000 francs. Era rèsta de sòs encara son en aire, perque ne se sap era quantitat, ne s'a demanat, ne evidèntament s'a artenhut dera Comission.

Aguèst convèni ei prumèrament ua bona declaracion d'intencions e, dusau, pòt èster un bon grop de pression entà arténher sòs comunitaris.

Entà entèner dirèctament com ac an dessenhats es protagonistes, reprodusim de forma integra eth preambul deth convèni.

Preambul deth Convèni de Cooperacion entara realisacion deth Projècte GARONA-ADOR ABANS-DÍDER

E r occitan, en sòn dialècte gascon, qu'ei practicat pes dus extrèms dera termièra franco-espanhòla, en nau departaments francesi e ena Val d'Aran en Catalonha.

Ena Val d'Aran aquera lengua qu'a un estatut de lengua oficiala, e qu'ei donc ua lengua d'ensenhament. En França, laguens dera region Miejiorn-Pirenèus, e mès particularament enas Hautas-Pireneas, es collectivitats locals publiques qu'amien ua accion volentarista entara valoracion d'aquera lengua e entà ajudar eth sòn ensenhament.

Era volentat comuna des partenaris institucionaus signaires d'aguesta convencion qu'a amiat eth Conselh Generau de Hautas-Pireneas a presentar eth dossièr GARONA-ADOR tara Comission Europèa, e en encastre des accions qu'aguesta amie en favor dera promocion e deth sauvament des lengües e cultures regionaus o minorisades (95/C 322/13). Ua ajuda financèra comunitària qu'estat demandada entà permèter era realisacion d'un projècte pedagogic d'ua nauèra sòrta:

Aqueth projècte que consistís ena realisacion d'un metòde pedagogic en occitan (presentat per exemple coma un fichèr), que poderà servir entàs escolans d'escolàs mairaus, siguen bilingües, siguen de sensibilisacion fòrta tara lengua occitana.

Plan mès qu'eth caractèr innavant d'un dossièr finançat per collectivitats que tanhen a dus estats europèus, era resulta d'aqueth camin comun qu'ei de permèter a ensenhaires d'andues nacionalitats diferèntes de trabalhar amassa sus un projècte unic.

Eth trabalh que serà amiat en dus ans, e qu'a estat presentat tara Comission Europèa en dus dossièrs de durades annaus:

-Era prumèra partida (15/9/97-15/9/98), des amassades entà obtier er acòrd de toti sus es organizacions deth trabalh, que serà consagrada ara elaboracion deth metòde entàs ensenhaires.

-Era dusau partida (15/9/98-30/6/99) que serà era realisacion concrèta der utís pedagogic.

Aguesta convencion qu'ei hèta entà definir es responsabilitats des partenaris deth projècte e tanben era desparticion des participacions financèras de cadun.

Declaracions deth sindic d'Aran, Carlos Barrera

aucupat.

Dilhèu eth messatge politic mès important a estat era preséncia d'un representant deth govèrn francés, que per prumèr viatge a signat un convèni de collaboracion laguens d'un ambit culturau que non a a veir tamb eth francés, senon tamb ua cultura occitana considerada per Estat francés -e atau ei- coma minorisada. Mès eth hèt qu'age aguest emparament governamentau ei çò de mès important der acte d'aué.

S'a parlat dera Euròpa des regions, s'a parlat tamb ues pincelades de toti es projèctes de futur transfronterèrs. E ei que s'ac guardam, tota era trajectòria dera Comunitat Europèa, tot çò qu'ara se negòcie en Brussèlles dera Agenda 2000, tot va amiat entad aguesta direccion. E ei qu'er isolament en quinsevolh des ambits ei eth fracàs e er acabament de quinsevolh projècte.

E supòsi que toti son convençudi qu'eth futur passe sustot per açò, per ua collaboracion transfronterèra, e mès en aguest cas nosati que j'auem eth ligam naturau dera madeisha sarrada des Pirenèus, mès ath delà era grana sòrt d'auer eth ligam culturau.

Per tant, er exit de toti aguesti projèctes que i pòt auer de futur transfronterèr l'auem garantit; mès mancaue ua pèça clau: qu'eth govèrn francés s'ac creiguèsse. Creiguem qu'era signatura deth convèni d'aué, açò j'ac a artenhut,

e per tant creigui que d'ara entà deuant sonque podem auer eth preludi der exit.

ETH DIARI: Guaire mos costarà as aranesi aguest Convèni, economicament parlant?

Sindic: Eth fraccionament economic des participacions non les sai perque non m'è liejut es aportacions de cadua des parts.

ETH DIARI: A on ei era oposicion? Non i a ne un solet politic dera oposicion: com ei que non vien?

Sindic: Non ac sai. Cada persona quan accèpte ua responsabilitat politica a d'èster conscienta des sues responsabilitats, alavetz cadun ei liure d'anar o non anar tàs actes que s'organisen deth govèrn deth Conselh Generau.

ETH DIARI: Mès qu'açò non deïshe d'èster un acte important entara cultura aranesa?

Sindic: Òc, mès que toti i èren convidadi. Mès toti son liures d'escuèlher tà quins lòcs vò o non vò anar. Jo non i entrarè. Jo sò plan respectuós tamb açò, j'ac veiram de cara tàs eleccions quan i age 'lenha' e quan i age 'd'açò', que dificilament artenheràn que i age ua replica e que i age enfrontament.

ETH DIARI: E es conselhèrs deth Govèrn? Mancauen fòrça conselhèrs de 'casa vòsta'.

Sindic: Òc, clar que mancauen conselhèrs de casa. En Víctor ena Deputacion, Casimir qu'ei malaut...

ETH DIARI: O sigue, per rasons perso-

naus?

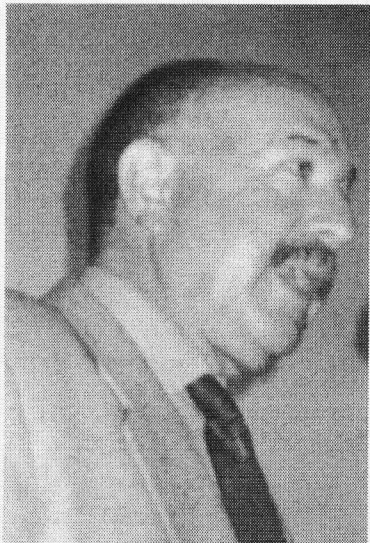
Sindic: Òc.

ETH DIARI: E era oposicion tanpòc non a vengut per rasons personaus?

Sindic: Non ac creigui.

ETH DIARI: Perqué non hètz ua crida tara oposicion entà hèr ua 'causa' comuna culturaument?

Sindic: A veir... Quan se constituïc eth Conselh Generau i auèc ua qüestion ena quau creigui que i auèc consens, qu'ère auançar ena nòsta identitat, e qu'aurie eth supòrt de toti es grops politics. Eth Conselh se daurís sustot tamb ua grana participacion en Conselh Sociau der aranes. Açò ei era prumèra mòstra, era pèça clau de daurir es pòrtes tà que totes es capes sociaus dera Val d'Aran poguen participar ena mesura que volguen entà qu'eth hèt dera identitat aranesa auance, sense comportar cap de malestar, senon qu'auance ath ritme que reaument es ciutadans dera Val d'Aran vòlen qu'auance. Alavetz, igual qu'en sòn moment se creïc eth Conselh Sociau der aranes e que se va en aguesta linha de fòrça participacion en tot aguest ahèr. Dilhèu pòden dider qu'en hèr aguest convèni non se demanèc se lo volien signar o non, mès jo entengui que tot çò que sigue anar en aguesta linha d'identitat, per pòc auanç que sigue, a d'èster emparat per toti.

ETH DIARI: Quina ei era sua avaloracion politica dera signatura aué deth convèni de collaboracion deth projècte GARONA-ADOR?

Sindic: Per part dera Val d'Aran era avaloracion politica ei qu'ei un pas entà deuant mès; non a mès condicionament politic qu'eth de continuar auançant ena nòsta responsabilitat e en tot çò que s'a hèt enquia ara.

Ei ua linha de trabalh de continuïtat; jo dideria qu'a era madeisha importància que podèrie auer quan siguèrem en Estrassborg signant eth convèni de collaboracion tamb es Vals occitanes d'Itàlia o totes es accions que s'an emprenut entar emparament dera identitat, dera identitat occitana -era gascona en aguest cas d'aué- e dera aranesa qu'ei era que mos a

SHAKESPEARE IN LOVE, TAMB SÈT PRÈMIS, TRIONFADORA DERA NET DES ÒSCARS

Roberto Benigni, que guanhèc es Òscars ara miellhor pellicula non-anglesa e miellhor actor tamb *La vita è bella*, siguec çò de mès destacat deth 71au liurament des prèmis.

Gwyneth Paltrow
Shakespeare in Love

Er amor de Shakespeare' trionfèc sus era guèrra de *Salvar al soldado Ryan* en ua 71au edicion des Òscars qu'auèc coma gran protagonista er italian Roberto Benigni, que s'emportèc tres estatuètes (miellhor pellicula estrangèra, miellhor actor principau e miellhor banda sonora). *Shakespeare in love*, era romantica comèdia isabelina de John Madden, s'emportèc es prestigiosos Òscars entara miellhor pellicula e miellhor actritz, Gwyneth Pal-

Steven Spielberg, *Saving private Ryan*

trow, peth sòn retrat dera bèra musa e aimadora deth dramatorg. Judi Dench, que sonque apareish ueit minutes ena pantalha en papèr dera reina Isabèu I, s'emportèc eth prèmi de miellhor actritz segondària. Steven Spielberg s'auèc de consolar tamb eth non mens impor-

tant Òscar tath miellhor director, eth dusau dera sua carrèra dempús der obtiengut hè cinc ans tamb *La lista de Schindler*. Totun, era pellicula d'Spielberg arteneh ues autes quate estatuètes, includida era de miellhor fotografia.

Benigni, un espectacle

Eth pòc demorat trionfador dera net siguec er italian Roberto Benigni en obtier tres estatuètes tamb ua pertocanta fabula sus er Olocaust, qu'eth madeish dirigic, escriuec e protagonisèc, en tot hèr eth papèr d'un pair decedit a hèr tot çò de possible entà protegir eth sòn hilh der orror des camps de concentracion. *La vita è bella*, nominada tath prèmi en sèt categories -un rècord entà ua pellicula en lengua estrangèra-, s'emportèc prumèr er Òscar dera miellhor banda sonora originau (drama) e eth de miellhor pellicula de parla non-anglesa, qu'anuncièc era mitica actritz Sofia Loren tamb un cridanèr "Robertoooo". "Ei un moment d'alegria e voi punar a tota era gent", diguec un exultant Benigni quan pugèc per prumèr còp en tot saltar tar escenari deth Dorothy Chandler Pavilion, abantes d'abraça-se tamb era sua compatriota, que lèu non podie sauvà-se era emocion. Eth destin volec que pògui minutes dempús Benigni siguesse proclamat miellhor actor, en tot igualar atau era proèsa de Sofia Loren, enquia ager era unica actritz qu'auie guanhath un Òscar per un papèr en parla non-anglesa pr'amor de *La Ciociara* en 1962. "Aguèst qu'ei un gran error perque ja è acabat tot eth mèn anglès", cohesèc er italian, que tanben ei eth dusau actor dera istòria premiat per dirigi-se ada eth madeish. Eth prumèr siguec Laurence Olivier, per *Hamlet* hè 50 ans.

"Non m'ac meriti, mès que ne demori guanhar mès", hige Benigni.

Decepcion espanhòla

Eth sòn trionf frustrec totes es illusions latines, acorropades ath torn dera pellicula brasilenha de Walter Salles *Central do Brasil*, maugrat qu'èr possible demorar un miracle tamb era pellicula espanhòla *El abuelo*, deth ja oscarisat José Luis Garcí, o eth musicau argentin *Tango*, dirigit peth gran absent Carlos Saura.

Brasil qu'auie ua dobla oportunitat entà arténher eth prumèr Òscar dera sua istòria, mès era aclamada Fernanda Montenegro siguec vençuda ena categoria de miellhor actritz principau, e er argentin Eugenio Zanetti en apartat de miellhor direccion artistica. Totun açò, arrés non se n'anèc tamb es mans uedes dera 'meca' deth cine pr'amor que toti es candidats e presentadors receberen ua bossa de presents avalorada en 15.000 dolars, qu'includie un jòc de còpes de cava, un relòtge, ua cravata e un mocador de seda.

Polemica sus Elia Kazan

Era cerimònia, presentada pera actritz Whoopi Goldberg e televisada en dirècte entà 117

païsi, transcorreguec tamb normalitat a despiet dera polemica que desvelhaue d'ençà hè ues setmanes eth liurament der Òscar onori-

Roberto Benigni
La vita è bella

fic tà Elia Kazan peth conjunt dera sua carrèra, ua decision que tornèc a daurir es herides sus un des episòdis mès neres dera istòria de Hollywood. Entàs sòns detractors, qu'auien demanat de recebé-lo en silènci, Kazan contunhe d'èster -independentament deth sòn talent- un portaemplentes que roïnèc es carrères de ueit companhs en delatar enes ans cinquanta qu'auien estat, com eth, militants deth partit comunista. Es pròp de 2.600 convidadi receberen tamb division d'opinions eth director de *La ley del silencio*, *Al este del Edén* e *Un tranvía llamado deseo*, e en tot que Warren Beatty e Meryl Streep sigueren des que s'aucèren, Steven Spielberg e Tom Hanks demorèren en silènci.

GUANHADORS DES ÒSCARS 1999

Pellicula: *Shakespeare in love*.

Director: Steven Spielberg (*Salvar al soldado Ryan*).

Actor: Roberto Benigni (*La vita è bella*).

Actritz: Gwyneth Paltrow (*Shakespeare in love*).

Actor segondari: James Coburn (*Affliction*).

Actritz segondària: Judi Dench (*Shakespeare in love*).

Pellicula en lengua non-anglesa: *La vita è bella* (Itàlia).

Guion originau: *Shakespeare in love* (Marc

Norman e Tom Stoppard).

Guion adaptat: *Dioses y monstruos* (Bill Condon).

Direccion artistica: *Shakespeare in love* (Martin Childs coma director artistic e Jill Quertier coma decoradora).

Fotografia: *Salvar al soldado Ryan* (Janusz Jaminiski).

Cançon originau: *El Príncipe de Egipto* (Stephen Schwartz).

Banda sonora originau: *La vita è bella* (Nicola Piovani).

Banda sonora de comèdia o musica: *Shakespeare in love* (Stephen Warbeck).

Vestiari: *Shakespeare in love* (Sandy

Powell).

Maquillatge: *Elizabeth* (Jenny Shircore).

Efèctes visuaus: *Más allá de los sueños* (Joel Hynek, Nicholas Brooks, Stuart Robertson e Kevin Mack).

Montatge: *Salvar al soldado Ryan* (Michael Kahn).

Son: *Salvar al soldado Ryan* (Gary Rydstrom, Gary Summers, Andy Nelson e Ronald Judkins).

Montatge efèctes de son: *Salvar al soldado Ryan* (Gary Rydstrom e Richard Hymns).

Cuertmetratge: *Election night* (*Valgaften*) (Kim Magnusson e Anders Thomas Jensen).

Cuertmetratge d'animacion: *Bunny* (Chris

Wedge).

Cuertmetratge documentau: *The personals: improvisations on romance in the golden years* (Keiko Ibi).

Documentau de longmetratge: *The last days* (James Moll e Ken Lipper).

Prèmis especiaus:

Onorific, entà tota era sua carrèra tath director Elia Kazan.

Scientific e tecnic: Avid Technology Inc. Thalberg tath productor-director Norman F. Jewison.

SHAKESPEARE IN LOVE TRIONFADORA DERA NET / Es gènis tanben estimen

Jorge Luis Borges escriuec: "William Shakespeare siguec molti e degun". Lèu ath madeish temps, Anthony Burgess signaue *Nothing like the*

Sun, un conde sus un Shakespeare deprimit ara recèrca d'ua ploma e ua teràpia. Tamb naues e consecutives teories qu'anullen es 1.000 anteriores, 400 ans e 39 òbres mèstres dera literatura dempús, eth Shakespeare privat e intim contunhe d'èster un des mès grans enigmes dera istòria dera umanitat. Aguest qu'ei eth punt de gessuda de *Shakespeare in love*: prèner era part mès desconèishuda dera vida secreta deth gran bard -es sòns prumèrs ans en Londres coma poèta e actor- esborrar tota era informacion apilerada en quate sègles d'investigacion e d'estudi e estièner ua gegantina tela en blanc ena quau, Sir Tom Stoppard (guionista) e John Madden (director) an pintat a quate mans un òli colorista, sofisticat, vigorós, enginhós, romantic e ludentós, que s'a metamorfosejat fin finau ena pellicula mès hestejada deth moment. E, qu'ath delà, compde tamb eth prèmi ath Mielhor Guion dera darrèra Berlinale, tres Glòbes d'Òr e 26 nominacions as maxims prèmis dera cinematografia en lengua anglesa (13 tàs Òscars e 13 tàs Bafta dera Acadèmia de Cine Britanica). Tot comencèc en Londres en 1593. Es annals istorics indiquen qu'eth joen poèta Shakespeare publicuèc alavetz eth sòn poemari *Venus y Adonis* e es *Sonetos* dedicadi ath sòn aimador e protectora, Henry Wriothesley, duc de Southampton. Stoppard s'estime mès imaginà-lo en plen trebuc creatiu, tamb es muses e aimantes en tot eludí-lo, e es productors teatraus e cobejosi creditors acaçant-lo pes en hangadi carrèrs dera capitau deth reine dera decadenta Isabèu,

era Reina Vèrge, ua fanatica deth teatre de masca kabuki e dentadura poirida. Paralísat pera manca de creativitat, es menaces des puritans, es deutes, era 'bancarròta' emocionau e era plaga, eth joen Will -sense ne decidir era sua signatura e rubrica- se hè visitar per un 'sacerdot dera ment' (un psiquiatra dera epòca tamb ua sinistra faïçon qu'anticipe eth Shylock venecian) e visite tauèrnes, a on un aute autor subergessent, Christopher Marlowe (tamb eth quau lo confonen soent), li aufrís ua idia entà ua comèdia de *bucaneros*, *Romeo y Ethel*, era hilha deth pirata. Ua apòsta tamb era reina Isabèu I (escriuer ua òbra de teatre que reproduisque tamb veracitat era natura der impuls amorós), es comportaments *gangsterils* des productors teatraus, era infantiu vanitat des actors, eth vertige der desir amorós e eth gaudi dera inspiracion s'amassen en ua pellicula plan modèrna e volgudament anacronica, entre eth pentamètre iambic e eth lenguatge cinematografic, prebotjat en sègle XVI e filmat en lindau deth XXI. Un enamorament desesperat (gràcies ath quau nèishen dues òbres mèstres dera literatura: *Romeo y Julieta*, que tracte er amor juveniu, e *Noche de Reyes*, sus era duplicitat dera natura deth desir) omnipresent en un film plen d'invencions e trobades cadua mès originau e ludentosa. Liderada pera daurada Gwyneth Paltrow (premiada ja tamb un glòbe d'Òr), era pellicula ei protagonizada per un despartiment irrepètible: Joseph Fiennes, Ben Affleck, Judi Dench e Geoffrey Rush (andús nominadi tar Òscar), Imelda Staunton, Jim Carter, Simon Callow, Tom Wilkinson e ua sòrta de Rupert Everett, ploma en man.

Beatrice Sartori
Collaboradora d'*El Mundo*

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companys.

e-mail: jrcc@dapdo.com

Informatica e dessenh: Marc Colomines i Nadal.

Equip de correctors: Xavier Gutierrez.

Equip comerciau: Ramon Agalló i Teixidor.

Impression: Xerox's Document Center 220 ST d'ETH DIARI en Vielha.

Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA
Aula Europa des Prèmies (Val d' Aran)
Carrer Doctor Miquel Vidal
local num.5
(Darrèr edifici) Ath cant der Espitau
75530 Vielha (Val d' Aran)
Tèlèfon: 973-640872
Fax: 973-640872
E-mail: vivenciaranasa@ctv.es